

192

Handwritten signature and initials, including '593' and 'ΑΡ Β'.

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ

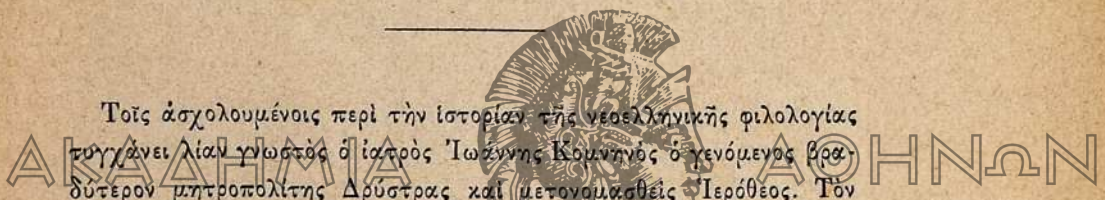
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΚΑΤ' ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ (1695).

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

(Ιωάννης Κομνηνός ὁ καὶ Ἱερόθεος Δρύστρας)

Τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας
τυγχάνει λίαν γνωστὸς ὁ ἱατρὸς Ἰωάννης Κομνηνός ὁ γενόμενος βρα-
δυτέρον μητροπολίτης Δρύστρας καὶ μετονομασθεὶς Ἱερόθεος. Τὸν
ἄνδρα τοῦτον, φημισθέντα ἀρχοῦντως ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν τῇ
Ἐκκλησίᾳ, παρουσιάζει νῦν ἔγγραφόν τι, ἐπίσημον χαρακτῆρα ἔχον,
ὡς γνήσιον ἀπόγονον τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν μεγάλων
Κομνηνῶν, ἐνῶ οἱ ἱστορικοὶ οἱ πλείονος ἐμπιστοσύνης ἄξιοι παραδέ-
χονται τὴν ὁλοσχερῇ τῆς οἰκογενείας ταύτης καταστροφὴν μετὰ τὴν
ἄλωσιν τῆς Τραπεζοῦντος ἐν ἔτει 1461· διότι, κατὰ τοὺς χρονογρά-
φους, ὁ τελευταῖος αὐτῆς αὐτοκράτωρ Δαβὶδ Β', αἰχμάλωτος γενό-
μενος τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ Β' καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπα-
χθεὶς ἐκαρτομήθη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τινὲς ὅμως ἐπίστευσαν
ὅτι ἐπέζησαν Κομνηνοὶ γνήσιοι, ἐκλαβόντες ὡς τοιοῦτους τοὺς δια-
δόσαντας ἐν Γαλλίᾳ ὅτι κατάγονται ἐκ τινος υἱοῦ τοῦ Δαβὶδ Β',
Νικηφόρου ὀνομαζομένου, ὅστις εἶχεν ἐπιτύχει νὰ διασωθῇ εἰς Μω-
ρέαν. Ἄλλ' υἱὸν τοιοῦτον ἀγνοεῖ ἡ αὐθεντικὴ ἱστορία. Ἄλλος δὲ
λόγιος Ἕλλην γινώσκων καλῶς τὴν τύχην τῶν Κομνηνῶν, ἦτοι ὁ
Ἀθανάσιος Κομνηνός ὁ Ὑψηλάντης, ὡμολόγησε μὲν ὅτι μετὰ τὴν

Σελὴν 1/2 - Σελὴν 2/2
Πρὸς 1889-1890

καταστροφὴν τῆς οἰκογενείας Δαβὶδ Β' ἀκολουθεῖ νὰ μὴν ἔμεινε πουθενά» Κομνηνός, ἀλλ' ἠξίωσε νὰ φημίση ἑαυτὸν Κομνηνοφυῆ «ὅχι ἐκ γραμμῆς ἀρσενικῆς τῆς ἤδη ὀλοτελῶς ἐκλειψάσης, ἀλλ' ἐκ γραμμῆς θηλυκῆς, τὸ ὅποτον (λέγει) εἶναι συγχωρημένον τὴν σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ νὰ ἐπονομάζεται τινὰς δηλαδὴ μὲ τὸ γένος καὶ τὸ πατρικὸν καὶ τὸ μητρικὸν του». Ἐπέτρεψε δὲ ἑαυτῷ νὰ ὀνομάζεται Κομνηνός, διότι ἄγνωστον πῶς ἀνεκάλυψεν ὡς γενάρχην τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ μέγαν τινὰ δομέστικον Κωνσταντῖνον Ξιφιλῖνον Ὑψηλάντην, ὅστις, κατ' αὐτόν, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Εὐδοκίαν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ (1).

Μετὰ τὰς τοιαύτας ἀξιώσεις παρέρχεται ἡδὴ καὶ τις μητροπολίτης, ὁ Ἡρακλείας Νεόφυτος, παράγων ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ ἔτους 1480 περί τινος γνησίου Κομνηνοῦ, οὗ ἡ οἰκογένεια ἤκμασεν ἐν Ἡρακλείᾳ, καὶ ἥς τελευταῖος ἀπόγονος εἶνε ὁ ἱατρὸς Ἰωάννης (2). Τὸ ἔγγραφον τοῦ Νεοφύτου, νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον, ἔχει οὕτω:

«Μηδὲν ἀποδείξεως ἀνεῖ μαρτυρικῆς, τῆς εἶπε διὰ λόγων εἴτε διὰ γραμμάτων ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων, τοὺς γε νοῦν ἔχοντας τῶν ἀνθρώπων παραδέχεσθαι δεῖν καὶ πιστεῦειν, λόγος σοφῶν· ἀλλ' ἐν ἅπασιν ἔχειν αἰεὶ προπορευομένην τῆς ἀληθείας τὴν μετ' ἀσφαλοῦς μαρτυρίας ἀκριβεστάτην ἀπόδειξιν· ὃ δὴ καὶ τοῖς πολιτικῶς πραττομένοις τε καὶ ἐνεργομένοις ἔθος ποιεῖν τοὺς ἐχέφρονας, πολλῶ μᾶλλον ἔνθα λόγος ἐστὶ περὶ ἀληθοῦς καὶ ζήτησις θεοφιλοῦς ἀληθείας. Τότε δὴ μάλιστα τοὺς τοῖς σοφῶν πειθομένους καλῶς ἔχουσι παραγγέλμασιν, οὐδὲν ἀνεξέταστόν τε καὶ ἀβασάνιστον δεῖ παρατρέχειν, ἀλλὰ προερευνήσαντας πρότερον τὰ περὶ τῆς ἀληθείας ἀσφαλῶς ἐπιφέρειν τὴν ψῆφον. Καὶ τὸ ἥδη προσωπικαῖς τε καὶ γραφικαῖς μαρτυρίαις ἀποδειχθὲν ὡς ἀληθέστατον, λόγοις ἅμα καὶ γράμμασιν ἐμπεδοῦν (προσθήκει).

(1) Α. Κ. Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 8, 10.

(2) Καὶ ἕτερον πρόσωπον ὡς ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν ἔλκον τὸ γένος κλεῖζεται. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ εὐκλεῆς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιος Δ' ὁ καὶ Μουσελίμης ἐπονομαζόμενος, περὶ οὗ ἴδε τὴν πατριαρχικὴν ἐφημερίδα Ἀλήθειαν τευχ. ε', Ἰουνίου 24 τοῦ 1881, σελ. 86 ἐφ.

Σημ. I. Σακκελίωνος.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ εὐγενέστατος καὶ λογιώτατος ἄρχων ἰα-
τρὸς κύριος Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπητὸς καὶ
περιπόθητος τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ τοι ἐκ χρόνων ἀρχαίων
ἀπὸ προγόνων ὧν καὶ λεγόμενος Κομνηνός, καὶ ταῦτα, προσβεβαιού-
μενος τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς καὶ ἀναμφιλέκτοις τῶν ἐξ Ἡρα-
κλείας εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ χρησίμων γερόντων, καὶ μάλιστα
εἰδώς, ὅτι ἡ τοῦ γένους αὐτοῦ σειρὰ εὐρίσκεται κατεστρωμένη ἐν δια-
φόροις τοῦ ἱεροῦ κώδικος τῆς ἡμετέρας ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἡ-
ρακλείας τόποις, διὰ χειρῶν ἰδίων τῶν πρὸ ἡμῶν τῆς ἀγιωτάτης ταύ-
της μητροπόλεως προστατευσάντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν
ἀναγεγραμμένη, οὐκ ἠρέσθη μὲν τοι τούτοις καὶ μόνοις, ταὶ ταῦτα
ικανωτάτοις οὔσι πρὸς τὴν τοῦ τοιοῦτου ἀπόδειξιν, ἀλλ' ἤδη καὶ
ἡμετέρου ἐδεήθη μαρτυρικοῦ τε καὶ ἐπικυρωτικοῦ γράμματος, πρὸς
μείζονα πίστιν, τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἀληθῶς Κομνηνόν, ὡς ἐκ Κο-
μνηνῶν καταγόμενον· οὐτινος τὴν ἀξίωσιν, ὡς εὐλογον οὔσαν, ἀπο-
δεξάμενοι — καὶ γὰρ οὔ τι καινὸν ἢ τι μὴ ὄν αὐτῷ πρότερον, ἀλλὰ
τῆς ἀνέκαθεν ἐκ προγόνων οὔσης αὐτῷ γενεαλογικῆς ἐπικλήσεως τὴν
ἀληθειάν ἐξετασθῆναι καὶ βεβαιωθῆναι ἠξίου — ἐκελευσαμεν εἰς μέσον
προσκομισθῆναι τὸν ἱερὸν τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἡρακλείας
κώδικα. Οὐ δὲ γενομένου, δι' ἐπιμελείας ἀκριβοῦς τὰ ἐνταῦθα διελ-
θόντες ἅπαντα εὑρομεν ὅσα προέτεινεν ἡ αὐτοῦ λογίότης, ἔχοντα
οὕτως. Ἰνα δὲ καὶ ἄλλοις δῆλα τὰ ἐν αὐτῷ γένηται, εἰς μείζονα τὴν
ἀσφάλειαν, μεταγράψαντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ κώδικος ταῦτα κατεστρώ-
σαμεν ἐν τῷ παρόντι τῆς ἡμῶν ταπεινότητος γράμματι αὐταῖς λέ-
ξεσιν, ὡς ἐκεῖ κεῖνται ἀπαρallάκτως.

Καὶ ἐν μὲν τῷ παλαιῷ κώδικι, εἰς φύλλα 4ε', διὰ χειρὸς εἰσι τοῦ
τότε πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας κὺρ Μελετίου ταῦτα,
ῥητῶς γεγραμμένα οὕτως: «Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς δυστυχοῦς πόλεως
Τραπεζοῦντος, ὁ δύστηνος αὐτῆς βασιλεὺς Δαβὶδ ὁ Κομνηνός μετφ-
κίσθη ἐκεῖθεν, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ θείων καὶ ἀνεψιῶν καὶ λοι-
πῶν συγγενῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ παλατίου αὐτοῦ, εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν· μεθ' ὧν καὶ ὁ τιμιώτατος ἄρχων Θεόδωρος ὁ Κομνηνός,
υἱὸς μὲν ὧν Γεωργίου πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐγγονὸς δὲ
Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, καὶ ἀπέγγονος τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως τῆς αὐ-
τῆς Τραπεζοῦντος Βασιλείου Κομνηνοῦ· ὅστις ὕστερον, διὰ προτροπῆς

ἡμετέρας πολλῆς ἦλθε κατὰ τὸ ,σϠπθ' ἔτος, δεκεμβρίου ις', μετὰ τῆς συμβίας αὐτοῦ Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ ἄρχοντος Καζαβίτου, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ κατόκησεν ὧδε ἐν τῇ Ἡρακλείᾳ, διὰ τὸ ἡσυχον. Καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ εἰς κατοίκησιν τὸ ὁσπῆτιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρχιστρατῆγων, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν κτίσμα τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἔστω εἰς μνήμην».

Καὶ εἰς φύλλα ριβ' τοῦ αὐτοῦ κώδικος, διὰ χειρὸς τοῦ τότε μητροπολίτου Ἡρακλείας κὺρ Θεοδοσίου, ταῦτα: «Ἐν ἔτει ,ζι' ἐβάπτισαμεν τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐκαλέσαμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μανουὴλ».

Καὶ εἰς φύλλα ρλα', διὰ χειρὸς τοῦ τότε οἰκονόμου Βελισαρίου ιερέως· «Ἐτους ,ζξς', μαΐου θ', ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Μητροπόλεως μίαν κανδήλαν ἀργυρᾶν Δαβὶδ ὁ Κομνηνός, εἰς μνημόσυνον τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ».

Καὶ εἰς φύλλα ρλς' τοῦ αὐτοῦ κώδικος, διὰ χειρὸς τοῦ τότε μητροπολίτου Ἡρακλείας κὺρ Διονυσίου: «Ἐν ἔτει ,αχδ', νοεμβρίου θ', ἐστεφανώθη Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, υἱὸς Δαβὶδ Κομνηνοῦ, μετὰ Μαρίας θυγατρὸς Πέτρου τοῦ Γλαβᾶ, ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀρχιστρατῆγων».

Ἐν δὲ τῷ νέφ κώδικι, εἰς φύλλα κε', διὰ χειρὸς τοῦ τότε μητροπολίτου Ἡρακλείας κὺρ Ἰωαννικίου: «Ἐν ἔτει ,αχλζ', σεπτεμβρίου ιζ', ἐθάψαμεν, ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς ἡμετέρας μητροπόλεως Θεόδωρον Κομνηνόν, τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ διότι ἀφιέρωσε τῇ ἐκκλησίᾳ γρόσια πεντήκοντα, διὰ μνημόσυνόν του, ἐγγράψαμεν ἐνταῦθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ».

Καὶ κατωτέρω, εἰς φύλλ. κς', διὰ χειρὸς τοῦ τότε Ἡρακλείας κὺρ Μεθοδίου, ταῦτα: «Κατὰ τὸ ,αχνς' ἔτος τὸ σωτήριον, ἰουνίου κθ', ἐχειροτόνησα ἱερέα τὸν Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν, υἱὸν Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ, τὸν παρεπικληθέντα Μόλυβδον, διὰ τὸ εὐρεθῆναι ὑπὸ τὸ καταγώγιον [ἴσ. κατώγειον] τῆς οἰκίας αὐτοῦ μόλυβδον ἱκανὸν κεχωσμένον· καὶ ἔδωκα αὐτῷ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀρχιστρατῆγων καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἵνα ἐφημερεύῃ ἐν αὐταῖς, πρὸς ζωάρκειάν του». Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ, διὰ χειρὸς τοῦ αὐτοῦ: «Κατὰ τὸ ,αχνη'

ἔτος, ἰανουαρίου κς', ἐβάπτισα τὸν υἱὸν Ἀλεξίου ἱερέως τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐκάλεσα τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην».

Πρὸς δέ τοι πλείονα τοῦ τοιοῦτου ἀσφάλειαν, παρεστήσαμεν ἐνώπιον ἡμῶν καὶ τοὺς ἐν Ἡρακλεῖα εὐλαβεστάτους ἱερεῖς καὶ χρησίμους γέροντας, ὅσοι τὸ ἀξιόπιστον εἶχον ἐκ τε τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ τρόπου, τὸν τε Γεώργιον ἱερέα, τὸν διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Γεράσιμον ἱερομόναχον μετονομασθέντα, καὶ Θεόδωρον ἱερέα, υἱὸν Ἰωάννου, Δημήτριον ἱερέα Γλαβᾶν, καὶ Ἰωάννην Φρίντην, τὸν διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Θεοδόσιον μετονομασθέντα, καὶ Ἰωάννην Σακάρην τὸν διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἰωαννίκιον μοναχὸν μετακληθέντα, Γεώργιον τὸν τοῦ Φράγγου, Ἰωάννην τὸν Κατζαράπην, Δημήτριον τὸν Γλαβᾶν, καὶ ἑτέρους πολλούς, ὧν τινων τὰ ὀνόματα κατελείπομεν διὰ τὸ πλῆθος. Τούτους πάντας ἐξετάσαμεν ἀκριβῶς δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου, ἵνα ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ εἴπωσιν, εἰ ὁ λογιώτατος ἱατρὸς κύριος Ἰωάννης, ὁ λεγόμενος Κομνηνός, ἔστι γνήσιος υἱὸς Ἀλεξίου ἱερέως Κομνηνοῦ, καὶ εἰ ἀληθῶς οἱ τούτου πρόγονοι ἐκ Τραπεζοῦντος ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, καὶ εἰ ἐκ τῶν παλαιοῦν καταγονταὶ Κομνηνῶν. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τε τοῦτο ἐθεοβαίουν καὶ κατὰ στίχα τῆς πολιτείας, ἐν οἷς ἦσαν τῶν τε πρὸ αὐτῶν, ἐπὶ ἔτεσι πλείστοις, καὶ τῶν νῦν ὄντων Ἡρακλειωτῶν τὰ βασιλικὰ σудоσίματα γεγραμμένα προεισχομίσαντες ἀπεδείκνυνον αὐτόν τε τὸν κύριον Ἰωάννην υἱὸν εἶναι γνήσιον Ἀλεξίου ἱερέως τοῦ Κομνηνοῦ, ἐκ τε Τραπεζοῦντος ἀφικθῆναι τοὺς αὐτοῦ προγόνους, καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων κατὰ γὰρ Κομνηνῶν προσβεβαιοῦντες.

Διὰ τοι ταῦτα ἡ ταπεινότης ἡμῶν, ἐκ τούτων πάντων τὸ πιστὸν λαβοῦσα καὶ ἀναμφίβολον, γράφει καὶ προσεπικύροῖ, ὅτι ὁ εὐγενέστατος καὶ λογιώτατος ἄρχων ἱατρὸς κύριος Ἰωάννης ἐστὶν υἱὸς γνήσιος Ἀλεξίου ἱερέως, υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ, Κομνηνός καὶ ὧν καὶ ὀνομαζόμενος, ὡς ἐκ τῶν αἰοιδίμων ἐκείνων καταγόμενος Κομνηνῶν, κατὰ τὴν ἐκ πατέρων εἰς τοὺς υἱοὺς ἀδιάκοπον τοῦ γένους σειρὰν καὶ ἀλληλένδετον διαδοχὴν, ἀληθῶς καὶ ἀναμφιλέκτως.

Ὅθεν, καὶ εἰς ἀσφαλεστέραν τοῦ τοιοῦτου πίστιν τε καὶ βεβαίωσιν, ἐγράφη τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συμμαρτυρικὸν καὶ ἐπικυρωτικὸν γράμμα, ὑπεγράφη τε παρ' ἡμῶν οἰκιοχείρως, τῇ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἡρακλείας σφραγίδι κατασφρα-

γισθέν, κατὰ τὸ ἀρχαῖον σωτήριον ἔτος, ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδι-
κτιῶνος γ'». ».

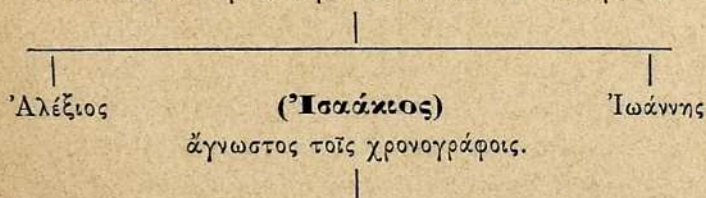
Τὸ ἔγγραφον τοῦτο συνετάχθη ὑπὸ μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐν
ἔτει 1695, οὗ τὸ ὄνομα ἐλλείπει ἐκ τοῦ ἀντιγράφου. Γινώσκεται
ὁμως ὅτι τοὺς οἰκίας τῆς ἐν Ἡρακλείᾳ ἐκκλησίας ἐκράτει τότε ὁ
μητροπολίτης Νεόφυτος, περὶ οὗ ἱκαναὶ πληροφορίες σώζονται ἐν ἐκ-
δομένοις τε καὶ ἀνεκδότοις κειμένοις. Ἀνεῦρον δὲ αὐτὸ ἐν κώδικι
γεγραμμένῳ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λιθῦνης Σαμουήλ τοῦ Καπα-
σοῦλη, καὶ σωζομένῳ τανῦν ὑπ' ἀριθ. 487 ἐν τῇ κεντρικῇ βιβλιο-
θήκῃ τοῦ πατριαρχείου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ. Τὸ ἔγγραφον
κεῖται ἐν τοῖς φύλλοις 46⁶ — 16^α ἀνεπιγράφως. Τὸ ὕψος τῆς συν-
τάξεως τοῦ ἐγγράφου, τὸ ἐν αὐτῷ ὀνοματολογικὸν καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ
περιεσώθη, εἰσὶν ἐπαρκῆ μαρτύρια ὅπως οὐδεμίαν προξενήσωσιν ἀμφι-
βολίαν περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ.

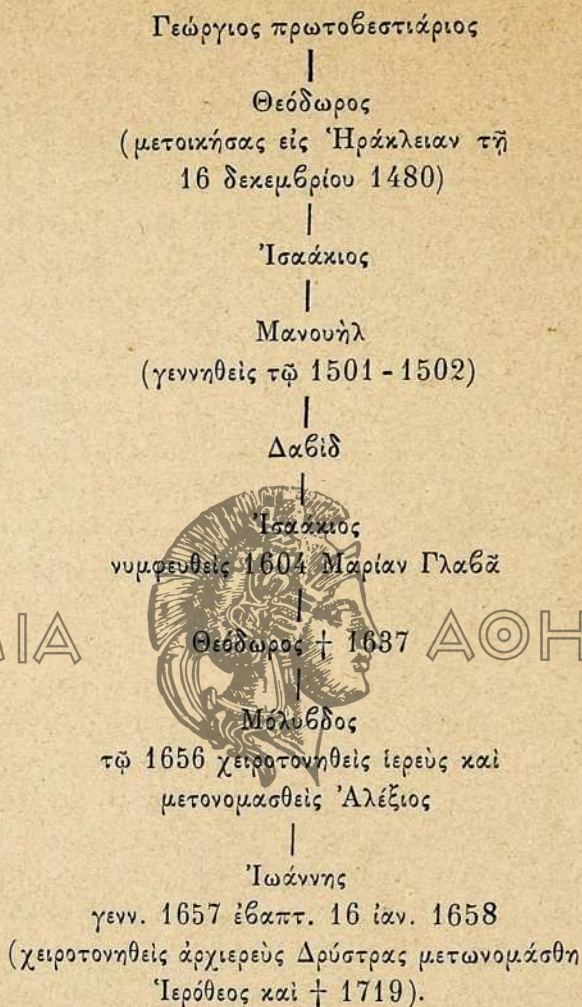
Σπουδαῖαι εἰσὶν αἱ ἐν τῷ ἐγγράφῳ πρωτοφανεῖς πληροφορίες περὶ
Κομνηνῶν βιωσάντων ἐν Ἡρακλείᾳ, καὶ ὧν γενάρχης ὁμολογεῖται ὁ
ἄρχων Θεόδωρος Κομνηνός, υἱὸς μὲν Γεωργίου πρωτοβεστιάριου τοῦ
Κομνηνοῦ, ἔγγονος δὲ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ καὶ ἀπ' ἐγγόνου τοῦ Τρα-
πέζουντος αυτοκράτορος Βασίλειου Κομνηνοῦ. Τὸν Θεόδωρον τοῦτον
ὁ Ἡρακλείας μητροπολίτης Μελέτιος, προτρέψας θερμῶς ἠνάγκασε
νὰ μετοικήσῃ τῇ 16 δεκεμβρίου 1480 εἰς Ἡράκλειαν, ἐνθα ἐδωρή-
σατο αὐτῷ «εἰς κατοίκησιν τὸ ὁσπῆτιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρχι-
στρατῆγων, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν κτίσμα τοῦ αἰοδίδμου ἐκείνου βασι-
λέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ». Τὴν πληροφορίαν ταύτην ὁ συντά-
κτης τοῦ ἐγγράφου, ἀνεῦρεν ἐν τῷ παλαιῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως
Ἡρακλείας, ἐν ᾧ ὑπῆρχον πράξεις κατὰ τὴν ιε', ις' καὶ ιζ' ἐκα-
τονταετηρίδα γεγραμμέναι καὶ ἀναφερόμεναι εἰς ὑποθέσεις διοικητι-
κὰς τε καὶ πνευματικὰς αὐτῆς ταύτης τῆς μητροπόλεως. Ἡ ὑπαρξίς
τοιούτου κώδικος οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ
ἀρχαιοτάτου παρ' ἡμῖν βιβλίου, ὅπως ἐκάστη ἐκκλησία, μητροπολι-
τικὴ, ἀρχιεπισκοπικὴ ἢ ἐπισκοπικὴ, κρατὶ ἀρχεῖα καὶ κατὰστικα
παντοῖα, ὅσα δηλονότι αἱ ἀνάγκαι τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέως
ἀπαιτοῦσιν. Ὡστε καὶ ὁ δευτερόθρονος μητροπολιτικὸς θρόνος τῇν
Ἡρακλείας, ὁ κεκτημένος μεγάλην ἐπαρχίαν καὶ ἐπισκοπὰς τινας,
ἡδύνατο ἀναμφιδόλως νὰ ἔχῃ κώδικα ἀρχαῖον, περιλαμβάνοντα πρά-

ξεις καὶ ἔγγραφα τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέων, ὡς εἶχε, κατὰ τὸν
 ἰς αἰῶνα, καὶ βιβλιοθήκην σπουδαιοτάτην. Ἡ ἀξιοπιστία λοιπὸν
 τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπομνήματος τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου εἶναι ἀναμφι-
 σβήτητος. Ἀλλὰ τίς ἦν ὁ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενος ἄρχων Θεόδωρος ὁ
 Κομνηνός, ὁ ἔλκων τὸ γένος ἐκ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι αὐτοκρατορικῆς
 οἰκογενείας τῶν μεγάλων Κομνηνῶν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀδυ-
 νατῶν σήμερον ν' ἀπαντήσω, περιορίζομαι μόνον εἰς τὰς ἐπομένας
 σημειώσεις. Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος λέγει τὸν Θεόδωρον υἱὸν Γεωρ-
 γίου πρωτοβεστιάριου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπογόνου ὄντος τοῦ αὐτοκρά-
 τορος Βασιλείου. Ἄλλον Γεώργιον πρωτοβεστιάριον δὲν γινώσκω ἢ
 τὸν ἐπωνυμούμενον Ἀμηρούτζην, περὶ οὗ σῶζονται ἱκαναὶ εἰδήσεις.
 Ἐνθυμούμαι ὅτι οὐδεμία αὐτῶν μαρτυρεῖ τι περὶ συγγενείας τοῦ Ἀ-
 μηρούτζη πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῶν Κομνηνῶν. Ὁ
 Ἀμηρούτζης ἦτο ἔγγονος τοῦ Μάρκου Ἰάγαρη καὶ ἐξάδελφος τοῦ
 περιφήμου Μαχμούτ πασᾶ. Ὁ Δουκάγγιος ὁμοίως (Fam. Aug.), ἐάν
 καλῶς ἐνθυμῶμαι, Γεώργιον πρωτοβεστιάριον κατατάσσει ἐν τοῖς
 Κομνηνοῖς παραπέμπει εἰς Λαόνικον Χαλκοκονδύλην· καὶ ἐπειδὴ οὐ-
 δέτερον τῶν συγγραφέων τούτων ἔχω νῦν ὑπ' ὄψιν, συνιστῶ ὅπως
 ἄλλοι ἐξελέγξαντες τὴν παρὰ Δουκαγγίου πληροφορίαν μελετήσωσιν
 αὐτὴν σὺν τῷ σημειώματι τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, ἐξ οὗ ἐπισήμῳ
 τῷ τρόπῳ ἀποδείκνυται πηγάζουσα ἢ ἐκ Κομνηνῶν καταγωγὴ τοῦ
 ἱατροῦ Ἰωάννου, διὰ τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ Νεοφύτου ἐπιλοίπων
 σημειώσεων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κώδικος τῆς
 μητροπόλεως Ἡρακλείας. Κατὰ τὰς σημειώσεις λοιπὸν τοῦ ἐγγρά-
 φου, σχηματίζεται εὐχερῶς ὁ ἐπόμενος γενεαλογικὸς πίναξ :

Βασίλειος Α' αὐτοκράτωρ (1332-1340)

(Κατὰ τὴν ἱστορίαν ἡ πρώτη αὐτοῦ σύζυγος Εἰρήνη ἦτο στεῖρα,
 ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, Εἰρήνης καὶ ταύτης καλουμένης

Ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β', ἀποθανὼν τῷ 1340 κατέλιπε δύο υἱούς, τὸν Ἀλέξιον καὶ Ἰωάννην ἢ Καλογιάννην. Υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαάκιον ὀνόματι νῦν πρῶτον γνωρίζει ἡμῖν τὸ ἐγγραφον τοῦ Νεοφύτου, κατὰ σημείωσιν τοῦ ἔτους 1480, γραφεῖσαν πάντως ἐξ ὁμολογίας προφορικῆς τοῦ ἄρχοντος Θεοδώρου, ὅστις ἔλεγεν ἑαυτὸν ἐγγονον τοῦ Ἰσαακίου. Ὡστε ἡ κομνηνοφυῆς καταγωγὴ τοῦ ἱατροῦ Ἰωάννου εἰς αὐστηροὺς κριτὰς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀμφίβολος, ἂν μὴ χρονο-

γράφος ἀρχαῖος ἐπιθεβαιώσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἰσαακίου. Ἐτεροὶ δὲ πάλιν κριταὶ ἐπιεικέστεροι δύνανται ἴσως νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν κομνηνοφυᾶ αὐτοῦ καταγωγὴν, ἀφορμῶντες ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι εἰ καὶ οἱ χρονογράφοι παρεσιώπησαν τὸν Ἰσαάκιον, ὁ εἰς Ἡράκλειαν ὁμως προσκληθεὶς ἄρχων Θεόδωρος ἡδύνατο κάλλιστα νὰ γινώσκῃ τὸν πάππον καὶ πρόπαππον αὐτοῦ, ὡς ἐγίνωσκε τὸν πατέρα αὐτοῦ Γεώργιον τὸν πρωτοθεστιάριον συγγενεύοντα τοῖς μεγάλοις Κομνηνοῖς. Ἡ ἱστορικὴ λοιπὸν ἀξία τοῦ ὑπομνήματος Μελετίου τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐκτιμηθήσεται, τό γε νῦν, ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν καθ' ὃν ἕκαστος αὐτῶν ἔχει τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ἀτομικὴν δὲ γνώμην περὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν δύναμαι νὰ διατυπώσω πρὶν ἢ μελετήσω ἐν ταῖς λεπτομερεῖαις πάσας τὰς περιωθεισὰς εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι βασιλευσάσης οἰκογενείας τῶν μεγάλων Κομνηνῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ θέμα πολυχρόνιον. Ἀλλ' ἴσως τις πάλιν ὑποπτεύει πλαστογραφίαν ἢ κατασκευὴν τεχνητὴν ἐν τῷ ὑπομνήματι Μελετίου, προξενουμένην πως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ ἐν συνόλῳ, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἰνδικτιῶνος καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπανάληψιν τοῦ ἐπωνύμου Κομνηνοῦ, ὅπερ ἐν ὀλιγοστιχῷ σημειώματι ἐπτάκις καὶ μετὰ πεισμονῆς πως ἀναφέρεται. Ἐκ τῆς ὑποψίας ταύτης θὰ ἐγεννᾶτο ἡ ἐρώτησις: Μήτοι ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος δωροδοκηθεὶς ἢ χαριζόμενος τῷ ἱατρῷ Ἰωάννῃ κατεσκεύασε τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μελετίου ὑπόμνημα, ἵνα συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα καὶ ἱκανοποιήσῃ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ φίλου αὐτοῦ ἱατροῦ; Ἀλλ' ἀρχιερεὺς συναισθανόμενος τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ τολμήσῃ πρὸς πλαστογραφίαν, ἐνῷ αὐτὸς οὗτος ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἐγγράφου ὁμολογεῖ ὅτι ἐποιήσατο χρῆσιν φρικτῶν ἐπιτιμιῶν εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῆς τοῦ ἱατροῦ Ἰωάννου; Πῶς ταῦτα συμβιβάζονται; Ὁ ἀνθιστάμενος κατὰ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ ἐγγράφου θὰ ὠχυροῦτο πιθανῶς καὶ ὀπισθεν σιγίλλιου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β', ἐν ᾧ ὁ Ἡρακλείας μητροπολίτης Νεόφυτος χαρακτηρίζεται ὡς ταραξίας καὶ ἀλαζὼν καὶ φιλοτάραχος, «ἐπιτιμῶν ἱερεῦσι καὶ λαϊκοῖς ἀφορίζων ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐγκλημάτων». Τὸ σιγίλλιον τοῦτο συντάχθην τῷ 1694, ἥτοι ἐν ἔτος πρὸ τοῦ ἐγγράφου τοῦ Νεοφύτου, ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἀρχαιολ. Παραρτ. ΙΖ' τόμου τοῦ *Ε.λ.λ. Φιλολ. Συλλ.* σελ. 84-86. Οἷοςδὴπότε ὁμως καὶ

ἂν ἦτο ὁ Νεόφυτος ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι θὰ ἐτόλμα, παραβιάζων τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, νὰ συντάξῃ ἐπίσημον καὶ ἔγκυρον ἔγγραφον, ὅπερ ἐπέπρωτο ν' ἀναγνωσθῇ παρὰ πολλῶν σπουδαίων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἐὰν αἱ ἐν τῷ ἔγγράφῳ μαρτυρίαι ἦσαν ψευδεῖς, πάντως θὰ ἠκυροῦντο ὑπὸ τινος τῶν ἐπὶ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἀκμασάντων πατριαρχῶν, διὰ πράξεως ἔγγράφου, ἧς ἀντίγραφα θὰ ἐσώζοντο· ἡ δὲ τοιαύτη ἀκύρωσις θὰ συμπεριελαμβάνετο ἐν τῷ εἰς Ἱεροσόλυμα κώδικι, ὡς συμπεριελήφθη ἐν αὐτῷ ἡ πατριαρχικὴ ἀκύρωσις ἔγγράφου τοῦ Φιλαδελφείας μητροπολίτου Μελετίου, δι' οὗ συνιστάτο εἰς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὁ ἐν ἱερομονάχοις Ἰωάννης Στάγης. Ὁ Ἰωάννης Κομνηνὸς οὔτε ὡς ἱατρὸς ἐν Βλαχίᾳ, οὔτε ὡς ἀρχιερεὺς ἠγείρεν ἀξιώσεις περὶ τῆς ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῆς αὐτοῦ. Πιθανὸν φαίνεται ὅτι μόνῃ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ ἦτο νὰ βεβαιώσῃ τὰ κατὰ τὴν καταγωγὴν ταύτην δι' ἔγγράφου, πρὸς εὐχαρίστησιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων. Ἡ μεσαιωνικὴ ἡμῶν ἱστορία σημαντικῶς θὰ ὠφελεῖτο, ἐὰν τοιαύτην ἀξιόπρεπὴ ἐπιθυμίαν εἶχον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας πλείστοι τῶν ἡμετέρων προγόνων, μάλιστα δὲ οἱ διακονίσαντες ἐνδοξῶν βυζαντινῶν οἰκῶν ἐπωνύμια, ὧν τὴν συγγενικὴν σχέσιν ματαίως οἱ ἐρευνηταὶ ζητοῦσι ν' ἀποδείξωσι, τῶν σωζομένων ἐν τοῖς βιβλίοις μαρτυριῶν ἀνεπαρκῶν οὐσῶν. Ὅθεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τὸ δημοσιευόμενον σήμερον ἔγγραφον τοῦ μητροπολίτου Νεοφύτου εἶνε κείμενον λίαν σπουδαῖον, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ περισωθεῖσας περὶ Κομνηνῶν πληροφορίας, τὰς ὁποίας, ἂν μὴ ᾤσιν ἐπαρκεῖς εἰς βεβαίωσιν αἱ σωζόμεναι μαρτυρίαι, πάντως ὁ μέλλων χρόνος ἢ θὰ διαφωτίσῃ ἢ θὰ συμπληρώσῃ.

Ἐν τῷ ἔγγράφῳ τοῦ Νεοφύτου ἀναφέρονται οἱ ἐπόμενοι μητροπολῖται Ἡρακλείας :

1. Μελέτιος, 1480.
2. Θεοδόσιος, 1501 - 1502.
5. Διονύσιος, 1604.
4. Ἰωαννίκιος, 1637.
5. Μεθόδιος, 1656 - 1658.

Οἱ δύο πρῶτοι τῶν ἀρχιερέων τούτων νῦν πρῶτον γνωρίζονται. Περὶ τοῦ Διονυσίου σώζονται τοσαῦτα κείμενα ἐκδεδομένα τε καὶ ἀνέκδοτα, ὥστ' ἐπαρκοῦσι ν' ἀποτελέσωσιν ἀξιόλογόν τινα βιογραφίαν

αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Σ. Οἰκονόμον, μητροπολίτης Ἡρακλείας ἐγένετο τῷ 1591, προβιβασθεὶς, φαίνεται, εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ἀπὸ τοῦ ὀφφικίου τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου. Ἐν ἔτει 1596 διέτριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς μέλος συνοδικόν. Πλείονα περὶ αὐτοῦ ὄρα εἰς τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἐξέδωκα ἐν *Ἑλληρ. Φιλολογ. Συλ.* (τόμ. IB', σελ. 52, 54, 57, 69, 76, 77, 79) καὶ ἐν *Μανρογορδατείῳ Βιβλιοθήκῃ*, τόμ. Α', σελ. 121. — Ὁ δὲ Ἰωαννίκιος γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Γάνου καὶ Χώρας μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας ἐν ἔτει 1636, καὶ ὅτι τῇ 16 Νοεμβρίου 1646 ψηφισθεὶς ἀνηγορεύθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης, διοικήσας τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπτάκις. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μεθόδιος, μετὰ πολυετῇ διοίκησιν τῆς ἐν Ἡρακλείᾳ μητροπόλεως μετετέθη τῇ 5 ἰανουαρίου 1668 εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἰθύνας αὐτὸ ἐπὶ χρόνον τινα.

Ὑπολείπεται ἤδη νὰ σημειωθῇσιν τινα καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, εἰς ὃν τὸ ἔγγραφον συνταχθὲν κατ' αἵτησιν αὐτοῦ ἐνεχειρίσθη. Περὶ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι πληροφορίαι, ἐξ ὧν σημεῖονται ἐνταῦθα καὶ ἐπόμεναι. Ὁ συγχρονιστὴς αὐτῷ Δημήτριος Προκοπίου λέγει ταῦτα: «ἀνὴρ θεοσεβής, κόσμιος τὰ ἥθη καὶ πολλαῖς ἀρεταῖς βίῳ πρεπούσαις χριστιανικῶς κεκοσμημένος, ἐλλόγιμος, πολυμαθής, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς, ἰταλικῆς καὶ ἑβραϊκῆς, καὶ ἀραβικῆς φωνῆς, καὶ κατὰ πᾶσαν ἰδέαν λόγου καὶ ἐπιστήμης, τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, πεπαιδευμένος. Γέγονεν ἀκροατὴς τῶν καθηγητῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, συνδιέτριψεν δὲ ἱκανὸν χρόνον καὶ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ σοφοῖς, καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην περιηγήσατο» (Fabricii Bibl. Græca, ed. Harles, τόμ. XI, σελ. 534. — Κ. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθ. τ. Γ', σελ. 490). Ἐν Βουκουρεστίῳ ἐχρημάτισε καθηγητὴς, ἅμα δὲ καὶ ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Βασσαράβα. Βραδύτερον δὲ κληρικὸς γενόμενος προὔχειρίσθη εἰς μητροπολίτην Δρύστρας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἱερόθεος. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1719. Πονήματα αὐτοῦ ἐκδεδομένα τε καὶ ἀνέκδοτα γινώσκονται, τὸ Προσκυνητᾶριον τοῦ ἁγίου Ὁρους (1), ἔμμετρά τινα καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ὄρα Γ. Ζα-

(1) Τὸ Προσκυνητᾶριον ἐγράφη τῷ 1698, κατὰ σημείωσιν ἐν χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθ. τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου. C. Erbiceanu, Revista Teolog. III, σελ. 237.

βίρα Νέας Ἑλλ. σ. 345.—Κ. Σάθα *Νεοελ. Φιλολογ.* σελ. 297—399. Τούτοις προσθετέον Βίον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, ἐκδοθέντα ὑπὸ Χρυσάνθου Loparev ἐν Πετροπόλει τῷ 1888, καὶ ἕτερον βιβλίον ἐκ μεταφράσεως ἐπιγραφόμενον ὧδε: «Μεταμόρφωσις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ νέου γένους, ἥτοι βίβλος κατανυκτικὴ περὶ τῶν τεσσάρων τοῦ ἀνθρώπου ἐσχάτων, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον». Τῆς μεταφράσεως ταύτης ἀνεῦρον δύο ἀντίγραφα ἐν τῇ κεντρικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ἕτερον δὲ ἀντίτυπον, γραφὲν τῷ 1699 ἐν Βουκουρεστίῳ, σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου Ἰαζίου (*Revista Teolog.* III, σ. 231). Τοῦ Ἱεροθέου Κομνηνοῦ σώζονται καὶ ἐπιστολαὶ τινες πρὸς Χρυσάνθον Νοταρᾶν (Σάθα *Μεσ. Βιβλ. τ. Γ'*, σ. 524), Νικόλαον Μαυροκορδάτον καὶ πρὸς ἄλλους. Ὁ κ. Legrand ἐξέδωκε δύο ἐπιστολάς τοῦ Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν Δρύστρας Ἱεροθέον, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ἡ τοῦ ἀποστέλλοντος πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκτίμησις καὶ ὑπόληψις (*Epistolaire grec. Paris, 1888, σελ. 55, 75*). Ἀνεῦρον καὶ γὰρ ἐπιστολὴν τοῦ Ἱεροθέου, ἔτι ἐν τοῖς λαϊκοῖς καταλεγόμενου, ἀποσταλείσαν ἐκ Βουκουρεστίου τῷ 1701 πρὸς τὸν ἀρχιερεῖα Σελευκείας (1).

Ὁ Ἰωάννης Κομνηνὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἐνυμφεύθη· διό, γενόμενος κληρικὸς καὶ εἰτα ἀρχιερεὺς, οὐδένα ἀπόγονον ἀφῆκε. Τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ συνταχθὲν ἔγγραφον τοῦ Νεοφύτου, οὗτ' ἀδελφοῦ, οὗτ' ἀδελφῆς, οὗτ' ἄλλου τινὸς συγγενοῦς ποιεῖται μνηεῖον. Ὡστε ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τοῦ ἐν Ἡρακλείᾳ μετοικήσαντος γνησίου, κατὰ τὸ ἔγγραφον, Κομνηνοῦ(2).

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ προηγουμένου περὶ τοῦ τελευταίου Κομνηνοῦ ἄρθρου, εἶδον ἐν τῇ *Νεοελ. Φιλολογίᾳ* τοῦ κ. Σάθα (σ. 412), ὅτι ἐν τοῖς λογίοις τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τάσσεται Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ

(1) Ἐκδοθήσεται ἄλλοτε μετὰ τινων σημειώσεων. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἔχει οὕτω: «Τῶν ἐναρέτων καὶ θεοφιλῶν ψυχῶν» κτλ.

(2) Ἀνωτέρω ἐν σελ. 672 στίχ. 3 κάτωθεν ἀντὶ δευτερόθρονος γράφε τριτόθρονος.

Περίνθιος, ὅστις «ἐχρημάτισε διορθωτὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἐλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ἐπιμεληθεὶς τὴν ἐν ἔτει 1683 γενομένην ἐκδοσιν (τῶν συγγραμμάτων) Συμῶν Θεσσαλονίκης». Ταῦτα ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν μνήμην μου τὸν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ Ἡρακλείας μητροπολίτου ἀναφερόμενον Ἀλέξιον Κομνηνὸν τὸν Μόλυβδος, οὐ υἱός, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔγγραφο, ἦτο ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Κομνηνός, ὅστις φυσικῶς ἐπωνυμεῖτο Μόλυβδος πρὶν ἢ προσλάβῃ τὸ «Κομνηνός». Τὸ τοπικὸν «Περίνθιος» δηλοῖ ὅτι οὗτος ὁ Ἰωάννης Μόλυβδος ἦτο ἐξ Ἡρακλείας (τῆς καὶ Περίνθου), ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο καὶ ὁ προμνημονευθεὶς ἰατρὸς Ἰωάννης (Κομνηνός) ὁ Μόλυβδος. Ἡ σημείωσις τοῦ Σάθα πηγάζει βεβαίως ἐκ τῆς προηγηθείσης Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Α. Π. Βρετοῦ (τόμ. Α', σ. 39, 40, 231), ἔνθα σημειοῦται ἡ ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου, ὃ ἐπιστάσις αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὁ Ἰωάννης Μόλυβδος, ἐν αὐτῇ μὲν καλούμενος «λογιώτατος ροτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κύριος Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ ἐξ Ἡρακλείας», «ἐν τέλει δὲ τοῦ βιβλίου «Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ Περίνθιος». Ἡ ταυτότης αὐτοῦ πρὸς τὸν κατόπιν ἰατρὸν Ἰωάννην εἶναι προφανής· ὥστε ὅτε ἐξέδωκε τὰ συγγράμματα τοῦ Θεσσαλονίκης Συμῶν, ἦτο ὁ Ἰωάννης (Κομνηνός) ὁ Μόλυβδος ἐτῶν 25.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΕΚΔΟΣΙΝ ΙΑΜΒΩΝ

ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ

Γ Π Ο

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ἐν σελ. 98-105 τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρεχδότων μου, τῶν συνεκδοθέντων τῇ Μαυρογορδατείῳ Βιβλιοθήκῃ (τεῦχος 4^{ον}), κατεχώρισα διάφορα συγγραμμάτια τοῦ ἀγιωτάτου μητροπολίτου Ἐφέσου κυροῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ, ἐν οἷς εἰσι καὶ οἱ ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ 12 (σελ. 103-104) ἱαμβικοὶ στίχοι, οἱ μὲν «Εἰς τάφον τοῦ Ἀσάνη κυροῦ Ἰσαακίου καὶ τῆς αὐτοῦ ἐγγόνης, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλαρθρόπου», οἱ δὲ

«Εἰς τάφον κυροῦ Δημητρίου τοῦ Λεοντάρη ἐν τῇ μονῇ τῆς Πέτρας». Ἄπαντα ταῦτα, ὡς καὶ ἕτερα, ἐτυπώθησαν ἀπόντος ἐμοῦ ἐκ δευτέρου ἀντιγράφου μου· διὸ παρεισέφρησάν τινα lapsus calami, ἐξ ὧν ἓνια ἀποκατέστησεν ἡ συντακτικὴ τοῦ Ἑλλήν. Φιλολογ. Συλλόγου ἐπιτροπὴ. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἐτυπώθησαν ἀποσταλεῖσαι αἱ ἐκ τοῦ προχείρου παρ' ἐμοῦ ὑπάρχουσαι διορθώσεις, σημειώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὴν ὅλην βίβλον. Βραδύτερον δὲ ἀναθεωρήσας τὴν ἔκδοσιν τῶν στίχων πρὸς τὸ πρῶτον ἀντίγραφόν μου εἶδον, ὅτι οἱ ὑπ' ἀριθ. 9 στίχοι, οἱ εἰς τάφον τοῦ Ἰσαακίου Ἀσάνη, εἰσι 39 καὶ οὐχὶ 38, τῆς ἐλλείψεως πηγασάσης ἐκ παραδρομῆς, καθ' ἣν ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῷ δοθέντι εἰς τύπον, δύο τοῦ πρωτοτύπου στίχοι μετεβλήθησαν εἰς ἓνα. Ὡστε ἐν στίχ. 14 (σελ. 103, στήλ. 6') ἀντὶ «τραφεῖς δὲ λαμπρῶς εἰς ὑπέρτατον κλέος», ἀνάγνωθι οὕτω, κατὰ τε τὸ πρωτότυπον καὶ τὸ ἀρχικὸν ἀντίγραφόν μου :

τραφεῖς δὲ λαμπρῶς ἐν βασιλείοις δόμοις
ταχὺ προήλθεν εἰς ὑπέρτατον κλέος.

Σημειωτέον ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ ἡμαρτημένως αὐτόθεν τυπωθέντα. Στίχ. 8 φράσαι ἀντὶ φράσω. Στίχ. 23 οὐδὲν ἀντὶ οὐδέν. Στίχ. 28 Φιλανθρωπητοῦ ἀντὶ Φιλανθρωπητοῦ. Στίχ. 30 εισύναρ ἀντὶ εἰς δύναρ. Τὰς ὀρθὰς ταύτας ἀναγνώσεις ἔχει ὁ τε κώδιξ καὶ τὸ ἀρχικὸν ἀντίγραφόν μου. — Οἱ ὑπ' ἀριθ. 12 στίχοι (σελ. 104) ἐποiehθησαν εἰς τάφον Δημητρίου τοῦ Λεοντάρη ἐν τῇ μονῇ τῆς Πέτρας. Καθ' ἑτέρους δὲ ἡρωϊκοὺς στίχους (ἀριθ. 13, σελ. 104-105), ὁ Δημήτριος μοναχὸς γενόμενος μετωνομάσθη Δανιήλ. Τὸ ὄνομα τοῦτο γνωρίζει ἡμῖν καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν ἔτει 1431 ἀποβιώσεως αὐτοῦ σημείωμα (Ἀρχαιολ. παράρτ. ΙΖ' τόμ. Ἑλλ. Φιλ. Συλ., σελ. 30, στήλ. 6'), ἐξ οὗ ἐν τῇ τυπώσει ἐξέπεσε τὸ ὄνομα, διότι ἀντὶ «μετονομασθεὶς μοναχὸς» ὁ κώδιξ ἔχει ἀληθῶς «μετονομασθεὶς Δανιήλ μοναχός».

Τοὺς προμνησθέντας στίχους ἐξέδωκε μετὰ χρησίμων σημειώσεων καὶ ὁ σεβαστὸς ἡμῶν φίλος Ἰωάννης Σακελιῶν, κατ' ἀπόγραφον τοῦ 15' αἰῶνος ἐν χειρογράφῳ τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης (Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς, 1886, στήλ. 238-244), ἔνθα ὑπάρχουσιν, ὡς ἐν τῷ χειρογράφῳ Κοσινίτζης, αἱ εἰς ἀριθ. 9 σημειωθείσαι ἀναγνώσεις· ἐν

